

869. Ossium pallor, rubedo, flavedo, fuscus aut ater color, à contusione, inflammatione, abscessibus, medullâ morbosâ, ablatione periostei, carie, spinâ ventosâ.

870. Foetor autem oritur ab humoribus stagnantibus, effusis, corruptis, vel venenatis; ut & ab omni causâ, quae olea & sales nimium attenuat, & volatilia reddit, ut est inedia, calor, motus nimius, acrimonia nimia assumpti.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Τ Ι Κ Η Σ

G E N E R A L I A.

871. **Q**Uum Morbus sit effectus à suâ causâ pendens, ens est singulare, ab omni alio distinctum, ideôque in suâ propriâ singulari naturâ accurate cognoscendum, ut curari queat. Quod idem de Sanitate, ejusque statu vario sentiendum erit.

872. Natura autem praesens vel Sanitatis, vel defectus ejus, Morbi, rarô per se apparet sensibus, hinc nec per se tam conspicuè, ubi praesentes in corpore sunt, possunt cognosci: quin imô utriusque ratio saepe latet.

873. Sed ex praesentiâ utriusque fiunt

quaedam effecta pendentia à functionum salubrium exercitatione, vel à laesione earumdem; haec quidem distincta sunt ab illis causis, sed tamen ita ab iis pendent, ut earum indolem manifestent, & quum sensuum acie observari possint, magnam his indagandis lucem affundunt.

874. Praetereâ verò notitia applicationis causae notae ad corporis partem quamcunque prius cognitam in Physiologiâ docet naturam effectus, qui inde sequetur; sive ille salutaris, sive perniciosus futurus sit. Nec multum refert, an causa haec corpori externa, interna, naturalis, accidens, salutifera, morbosa, vel lethalis, sit.

875. Porro haec memorata effecta (873.), atque hae dictae causae (874.), quatenus sensibilia habentur ipsa, vel inde quam proximè deducta, vocantur Φαινόμενα: haec autem solent appellari Signa, quando ex iis sensu notis, lege iusti ratiocinii demonstratur praesentia, natura, status, eventus, tam Sanitatis, quam Morbi, & Mortis.

876. Quae vocantur Διγνωστικά, vel δηλωτικά quando denunciant praesentem conditionem corporis vivi, sani, aegri, morituri, moribundi; si verò praenunciant ea, quae in his futura sunt, tum προγνωστικά appellantur; ubi tandem praegressa in cognitionem revocant, tum ἀναμνηστικά dicuntur Medicis.

877. In morbis autem designandis id Signum, quod proprium est morbo, & ab eo inseparabile, utpote ex naturâ ejus ortum, vocatur *παθολογικόν*.

878. Cujus proinde cognitio est necessaria quam maximè, utilissima, indagatu saepe difficillima, semper tamen praesens morbo, quamdiu genium servat; quin & frequenter constat aggregato plurium concurrentium signorum.

879. Illa autem Signa, quae docent mutationem, variatasque conditiones, morbi, nomine dicuntur *ὑποκείμενα*.

880. Quorum tanta est vis ad bene cognoscendum, & curandum, ut vix aliud sit, quod plus emolumenti in praxi afferat: unde etiam summa nocumenta oriuntur his neglectis.

881. Quum verò omnia illa sint effectus producti à causâ morbi, morbo, & symptomatibus assiduò mutatis, notant ergò in morbis quolibet tempore conditionem praesentem ejus materiae, quae primò produxerat malum, vel & ejus, quae à malo producta fuerat: quare & solent revocari ad has tres classes, quae sunt:

1. Cruditatis, coctionis.
2. Exitus in sanitatem, morbum, mortem.
3. Secretionis, & excretionis, materiae

coctae, quae ideò vocantur Decretoria, vel
νεκτικά.

SIGNA GENERALIA SANITATIS OPTIMAE.

882. **H**aec quidem peti debent ex actionibus corporis (695.) exercitatis facile, commodè, laetè, constantissimè.

883. Quarum quatuor conditionum tres priores facile cernuntur, quarta difficilior: etenim tantum cognoscitur maxima constantia per ea signa, quae indicant futuram esse in eo corpore magnam longaevitatem; & hinc eadem quoque praenunciant plerumque sanitatem firmam.

884. Signa autem illa longaevitatis omnia sunt effectus ejus indolis totius machinae quoad solida & fluida, unde inprimis pendet durabilitas ejus quoad totam compagem; haec verò est reductio assumptorum in naturam similem illis, quae jam constituunt machinam sanam.

885. Operosae observationis beneficio Signa haec possunt referri in Europâ ad has classes.

1. A Generatione. Conceptus ex paren-

rentibus fanis ; vegetis ; plenae aetatis ; rarâ , sed fervidâ , venere utentibus , matutino tempore post perfectam à somno coctionem , tempestate vernâ , inprimis & salubri.

2. A Gestatione in utero. Mater praegnans bene sana ; corpus satis exercens fortiter ; mentem tranquillam habens ; & unum modò foetum simul utero alens ex alimento salubri.

3. A Nativitate. Partus post novem integros menses omninò absolutos à primo conceptu , maximè si ille incidit in mensem decembrem , januarium , vel februarium.

4. A Modo , quo corpus crescit. Lentum & maximè aequabile , incrementum molis & virium usque ad vigesimum quintum , & ultrâ , annum aetatis.

5. Ab Habitu corporis. Thorax latus , amplus ; abdomen gracile & compressum , humeri , brachia , femora , crura , firma , torosa , carnosâ , hirsuta , densis , fetosisque , pilis hirta ; cranium magnum , & capax , maxime ad occiput , non à parte faciei apparente , sed fallaci specie , magno capite ; cutis dura ; caro multa ; adeps parvior.

6. Ab Humoribus. Sanguis floridus quidem , at crassior , qui extravasatus concre-

cit

cit citò, & fatis validè, in molem tenacem; reliqui humores, copiosi, tenaces, modicè calidi, minus oleosi, blandi.

7. Ab Actionibus. Respiratio lenta, magna, plena, facilis, aequabilis, cum minimâ apparente mutatione organorum pneumaticorum; pulsus arteriarum lentus, magnus, plenus, aequabilis, fortis, constans, nec per causas leviores facilè mutabilis; alvus tardior, & sine incommodo sicca; urina parcior & cocta; sudor rarus; somnus profundus, aequalis, reficiens; voracitas cum digestionem facili; tolerantia laborum; tarditas tam ingenii, quam motuum animi & corporis, constantia ad mutationes accidentales.

886. Quod verò corporis fabrica apta sit exercere suas actiones facilè, commodè, laetè, deprehenditur 1. Ipso sensuum experimento. 2. Si signa adsunt modò exposita (885.) 3. Si partes solidae deprehenduntur esse validae, tenaces, elasticae, quoad materiem; si sunt praeditae eâ mole, formâ, superficie; si sunt connexae eo modo, situ, proportionem; unde motus tam proprii, quam communes, tam in solidis, quam in fluidis, facillimi, expeditissimi fiant. 4. Si ea sit natura humorum, quae motus intestinos, circulatorios, secretorios, nutrientes, excretorios, efficit sine inaequabilitate, &

& absque effectis hujus. Et quidem signum evidentissimum quod docet hanc aequabilitatem adesse, est absentia pulsationum tumorum, dolorum, calorum, immobilitatis; insensibilitatis, in variis partibus variorum. 5. Si ea est ratio unionis inter mentem & corpus, unde moderati quidem, non verò vehementissimi, fiant affectus animi. 6. Si color est roseus & candidus, vel laetè nigrescens; calor moderatus; ad sensum levitas. 7. Maxima vis resistendi omnibus morborum causis.

887. Sed maxima potentia superandi causam singularem hujus illiusve morbi, five venenatam, five contagiosam, non notat semper sanitatem perfectissimam; & contrâ: ut certè in morbis contagiosis, & in venenis, clarè patescit.

SANITATIS SINGULARIS

S I G N A.

888. **V**isceris cujusque optima conditio singularis cognoscitur, si actio ejus prompta, laeta, constanter, in suis effectis deprehenditur; quae quum in Physiologia quam uberrimè explicata habeantur, facillimè huc verà cum ratione referri poterunt.

889. Sed Sanitas est conditio haerens in totâ compage simul totius corporis, constantis ex solidis & ex fluidis; haec ergo unicuique homini privata sua est; ideoque tantum ratione sui singularis corporis talis est; unde igitur diversa corpora, quae summo perè differunt tam in solidis, quam in fluidis, tamen singula sana esse poterunt; hanc vocavere veteres *ἰδιοσυμπερίαν*, vel Sanitatem Temperiei; quae proinde difficulter ad singularia capita determinari potest; sed tamen proposita Antiquis divisio in temperiem calidam, frigidam, humidam, siccam, biliosam, sanguineam, phlegmaticam, atrabiliariam, aliquem in Medicinâ usum habet.

890. Calidi temperamenti signa describuntur esse pili flavi, crassi, copiosi, toto corpore; color oculorum in albâ parte rubescens, in carunculis lachrymalibus, facie, labiis, ore, valde ruber; corpus gracile, agile, robustum, calidum; pulsus major, crebrior; iracundia, sed brevi furore detonans. His videntur esse vasa robusta, contracta, viscera valida, humores valde moti, densi, & acres; quibus humectantia, diluentia, temperata, profunt; calefacientia quaecunque quam maximè nocent.

891. Temperamenti frigidi signa omnia contraria enarrantur esse glabrities, pili tennes;

nues; color pallescens; corpus crassius, tardius, debile, frigidum, facile tumens; pulsus minor, tardior; *ἀναισθησία*, metus. His humores blandi, aquosi, pituitosi, tardi; solida laxa, flaccida. Profunt roborantia, calefacientia; nocent, frigida, humida, laxantia.

892. Siccum autem temperamentum spectatur fere signis calidi (890.), si simul adest macies; vasa hic contracta, humida pauca, & fere acriora. Nocent & juvant ut in calido. Humidum autem facile convenit frigido, si tumor accedit (891.), unde reliqua eadem.

893. Biliosa temperies cognosci describitur à pilis copiosis, nigris, crispis; duritie, macilentia, gracilitate carnis; colore fusco; venis magnis; pulsu magno, caleri; pertinacia; iracundia. His videtur major solidi quam humidi copia excedere; ficcis conveniunt (892.), & calidis (890.), calida, sicca, his nocent; humectantia, refrigerantia, profunt.

894. Sed Sanguineum temperamentum distinguitur pilis rarioribus, flavo-albis, fuscis; carne molli, copiosa; venis amplis caeruleis, sanguine distentis; colore roseo; iracundia, flexili mobilitate. Profunt his evacuantia, & temperantia; nocent calefacientia, & stimulantia valida.

895. Phlegmaticum quoque depingitur glabritie cutis majore; pilis albis, tenuibus, tardè crescentibus, albedine, tumore, molitie, pinguedine, corporis; venis angustis, latentibus; his videntur vasa sanguinea angusta, lateralia verò latiora, conveniunt frigidis (891.); unde & his humida, atque frigida, maximè obfunt; juvat quidquid calefacit, roborat, ficit.

896. Melancholicae denique temperiëi indicantia habentur glabrities; pili nigerrimi; macilentia ingens; ficitas magna; color ubique maximè niger, qui in tali natione cernitur; cunctatio; constantia; ira memor; magna penetratio intelligentiae. Quare his vasa videntur stricta, robusta, macria; humores densi, tenaces, admodum permisti, nec facilè separabiles, aut mutabiles. Nocent his quam maximè calida, sicca, acria; juvantur autem omni humectante, refrigerante, laxante, emolliente, leniter, sine acri, dissolvente.

897. Porrò maxima hinc utilitas in perspicendis morbis, qui ex quolibet temperamento oriundi, unicuique proprii praevideri queunt, unde hinc magna pars causarum *αἰτιῶν* pendet.

SIGNA MORBORUM.

898. **S**igna futuri morbi petuntur 1. ex animadversâ mutatione infueta functionum qualiumcunque; praecipuè quidem ex imminutâ perspiratione Sanctorianâ, lassitudine insolitâ, & corpore ad sensum graviore. 2. ex accuratâ cognitione temperamentum in unoquoque homine, atque simul ex singulari structurâ corporis uniuscujusque. 3. ex observatione classium, quibus continentur causae *μεγαταρχικαί* (744. ad 780.). 4. ex scientiâ certâ Epidemicorum, dato tempore regnantium.

899. Signa morbi praeteriti habentur ex cognitis effectis, quae relictæ sunt post quamlibet laesionem partis cujuscunque solidæ, aut peccatum humorum sequentia, aut post Actiones laesas: qui enim usus partium perspectos in sanitate confert iis defectibus, qui relictæ sunt, inde concipit morbi indolem.

900. Signa morbi praesentis spectant ejus causas, naturam, symptomata, statum, eventum.

901. Signa indicantia naturam Causæ morbi petenda sunt. 1. ex observatione rerum earum, quae corpori applicatae, vel applicandae, morbos constituunt, vel faci-

E e

cient,

cient. vid. *αιτιολογίαν παθολογικῆς*. 2. ex *ἰδιοσυγκρασίᾳ* (vid. 888. ad 898.) 3. ex observatâ naturâ effectuum in sensus incurrentium.

902. Morbus solidae partis cognoscitur. 1. ex vi, qualitate, modo applicandi, duratione, causae, sive internae, sive externae. 2. ex mutatione sensibili qualitarum, situs, nexufque, loci affecti. 3. à laesis functionibus. 4. ab excretis à loco affecto rectâ, vel obliquè, prodeuntibus.

903. Vulnerum, contusionum, corrosionum, ambustionum, praesentia, si patet sensibus, eo ipso noscitur.

Horum autem conditio, & status, scitur 1. ex conspectu. 2. ex naturâ partis laesae. 3. ex symptomatibus.

Eorum eventus praesagitur 1. ex necessitate functionis laesae ad vitam, vel sanitatem. 2. ex indole laesae partis. 3. ex ipso modo laesionis. 4. ex temperie Aegri.

904. Praesentia sensibus patens ulcerum, fistularum, scirrhorum, canceri, carcinomatis, inflammationum, gangraenarum, sphaceli, facillimè facit, ut noscantur per sua signa pathognomica, quae in ipsa eorum definitione continentur.

Sed & status horum noscitur. 1. inspectu, tactu, odoratu. 2. cognitâ indole partis laesae. 3. observatione symptomatum.

Sed

Sed eventus praefagitur. 1. à natura cognita mali. 2. à naturâ partis laesae, ejusve influxu in vitam, sanitatemve. 3. à viciniâ aliarum artium cognitarum. 4. à difficultate applicandi auxilii. 5. à temperie.

905. Si autem mala haec (903. 934.) intrò abscondita sensibus latent, deteguntur tamen signis petitis 1. à naturâ causae. 2. à functione quacunque simul laesa. 3. ab excretis. 4. à loco affecto per Anatomen cognito, tam interno, quam externo. 5. à qualitate sensibili laesa.

Status autem & eventus eorum habentur, ubi primò cognita sunt, ex iisdem ac jam dictum (902. 904.).

906. Locus affectus in morbis, si externus est, vel internus, sed laesus à causa externâ, habet plerumque signa ipsis sensibus externis patefcentia, unde facile detegitur; sunt enim morbi plurimum hi: vulnus, contusio, inflammatio, oedema, ulcus, gangraena, sphacelus, luxatio, distorsio, fractura, caries, atrophia, scirrhus, cancer, carcinoma.

Etiam comparatio functionis laesae cum origine illius instrumenti, quo actio fiebat sana, sedem mali docet.

907. Locus affectus internus à causa internâ difficiliter patefscens, detegitur tamen 1. à naturâ cognita causae. 2. à functione

laesâ. 3. à naturâ morbi. 4, ab excretis inprimis. 5. ex symptomatibus bene cognitis comparatis cum scientiâ Anatomica partium: Etenim ex his quinque fontibus praecipue cognoscuntur morbi interni, & latentes, cerebri, narium, faucium, thoracis, pleurae, mediaſtini, pericardii, pulmonum, cordis, diaphragmatis, hepatis, splenis, ventriculi, pancreatis, mesenterii, intestinorum, renum, ureterum, vesicae, urethrae, uteri, genitalium.

908. Signa morbi Acuti in humoribus nati habentur 1. ex velocitate, & violentia, incrementi ipsius morbi. 2. ex vehementia symptomatum. 3. ex functionibus laesis. 4. ab excretis. 5. à constitutione epidemica. 6. ab tempestate anni. 7. à sexu, aetate, vita, temperie, aegri.

909. Si omnia haec signa (908.) valida admodum sunt, denunciant periculum ingens; si leviora promittunt aliquid adhuc boni.

910. Signa rursus morbi Acuti in fluidis, quae definiunt, & praesagiunt, statum, periculum, durationem, eventum, intelliguntur ex observatis effectis pendentibus à vitiatis nostris humoribus (760. ad 766. 781. ad 792.)

911. Signa Acrimoniae in humoribus sunt inprimis dolor sine signis motus aucti,

& sine apparente obstructione majore; ut
& erosio partium sine tumore simul prae-
sente.

912. Signa Acrimoniae Alcalinae sunt
foetor cadaver olens in toto aut in parte;
sapor ut carnis, aut urinae, putrefactae;
erosio cineritia, plumbea, nigra, quoad
colorem, eaque celerrimè proserpendo graf-
sans; sitis ingens, vix sedanda; appetitus
prostratus, atque ab omni cibo abhorrens;
foeces alvi solutae, splendentes, cadavero-
sae, fuscae, nigrae; urina acris, crassa, fu-
sca, spumescens, foetida instar putrefactae,
vix demittens foeces; sudor vix ullus, aut
similis lotio modo descripto; cutis arida ex-
terna, ut & interna narium, oris, lin-
guae, faucium; cruor tenuis, dissolutus,
floridus, vix concreescens; pustulae, rubel-
lae, ichorosae, fuscae, plumbeae, nigrae,
subitò gangraenosae; bubones; anthraces;
maculae purpureae; inflammationes acutissi-
mae, celerrimae; sphaceli cum bullis ele-
vatis; juvamen ab Acidis.

913. Signa Acrimoniae Acidae sunt foe-
tor acidum spirans; sapor similis; color pal-
lidus faciei, anguli oculorum, labiorum,
oris, gingivae, faucium; erosio lenta, cum
pallore; sitis non magna; appetitus saepe
ingens; digestio celerrima; validus appeti-
tus rerum terrestrium, & absorbentium;

tormina alvi cum pallore, & frigore; foeces alvi torminales, acidum spirantes, virides; urina stranguriosa, crassa, alba, cum sedimento crasso, copioso; fudor multus, & acidus; cutis laxior; sanguis crassus quandoque pallidior, aliquando nigrescens; inflammationes leviores, & lentiores; juvamen ab iis, quae acido opposita.

914. Signa Acrimoniae Muriaticae, vel Ammoniacae sunt sapor falsus; erosio lenta, pruriens, ruborem inducens; sitis assidua, ingens, vix sedanda; siccitas; rigiditas; urina falsa; tardè putrescens, cum sedimento spisso, & cum pellicula tenui pinguiuscula innatante; juvamen ab Aquosis.

915. Signa Acrimoniae Oleosae putrefactae sunt foetor empyreumaticus; sapor amarus, rancidus, acer pinguis, ut ab oleo ambusto vel putrefacto, fauces exurens, nidorosus; erosio fervida, nigra; nausea, appetitus omnino & cum horrore deletus; sitis summa; foeces alvi pingues, foetidae, dum redduntur fervidae; urinae flammeae, foetidae, spumosae, paucae, calidae; cutis arida; oris siccitas, fordes, graveolentia; cruor ambustus; inflammationes acres, celeres, pertinaces; suppurationes similes; gangraenae foetidissimae; juvamen à frigidis, acidis, aquosis, saponaceis.

916. Signa Fluiditatis nimiae sunt perspi-

spiratio Sanctioriana, sudor, urina, saliva, foex alvi liquida, nimium aucta; corporis totius marcor, contractio, debilitas, fitis, mobilitas; juvamen ab Inspissantibus.

917. Signa Tenacitatis auctae nimis sunt tumor; dolor; anxietas; circulatio, secretio, excretio, impeditae; lentor humorum circulantium, secretorum, excretorum; si cum hisce signis frigus simul manifestum, tum designat pituitosum; verum si calor ingens simul adest, tum spissum inflammatorium significatur.

*. 917. Inde etiam signa praedominantis aquae, falis, olei, terrae, habentur nota.

918. Si verò unâ cum praedictis signis apparent simul signa Vitae vel Circulationis validae, tum designatur citissima, summaque destructio; contraria autem oppositum demonstrant.

919. Quin etiam ex omnibus his bene perpenſis intelliguntur signa Malignitatis in Acutis: quum enim haec significet celerissimam morbi mutationem in mortem, poterunt haec colligi 1. ex causis validis, velocibus, corpori applicatis; ut sunt pestis, venena, ignis, putredo. 2. ex cognita per observationes violenta natura praedominantis Epidemici. 3. ex cognita temperie naturali, atque morbosa, aegri. 4. ex resi-

stentia pertinaci contra omnia genera reme-
diorum, licet valida vi mutante praedito-
rum. 5. ex symptomatibus malis, quae vi-
tales actiones praecipuè admodum laesas esse
testantur; qualia sunt ex primariis fitis in-
extinguibilis; siccitas, sordities, albedo,
flavedo, fuscus color, nigredo, maximè
cum crustis, in ore, naribus, lingua, fau-
cibus, palato; appetitus integrè deletus;
nausea perpetua, ingens, abominabilis; vo-
mitus assiduus; singultus; dolor, & anxie-
tas valida circa stomachum; rejectio sine-
ra per vomitum feri, bilis, putridi humo-
ris; Alvi dejectio sincera, liquida, foetida,
non levans, valde debilitans, fibras, carun-
culas, membranas secum ferens; Urina val-
de tenuis, rubra, spumosa, parca, saepe
reddita; Sudor frigidus, viscosus, guttatus,
circa caput & collum, non levans, foe-
tens; Pulsus celer, debilis, durus, inae-
qualis, intermittens; Respiratio citata, an-
helosa, impedita, tussiculosa, dolens, sub-
limis; mentis alienatio, delirium, furor,
insensibilitas; Somnus nullus, turbatus, non
levans, laborem faciens, aut perpetuus;
Sanguinis excreatio; ejus Mictus; aut per
Alvum exitus; stillae sanguineae paucae,
atrae, ex Naribus; tremores insoliti lin-
guae, labiorum, manuum; convulsiones
validae; anxietas; membrorum, capitifve,
affi-

assidua jactatio ; decubitus supinus ; pro-
pendentia pedum à lecto quasi neglectim ,
ut & non percepta aegro nuditas horum ;
oculi sponte lachrymosi , tristes , vagi , fi-
xi , ficci , pulverulenti ; insciis exeuntia
excrementa ; collectiones floccorum , atque
palpationes follicitae , laboriosae ; maculae
purpureae ; crises nec integrae , nec levan-
tes ; mutationes in insolita quaeque.

920. Morbi Acuti superabiles naturâ , vel
arte , judicantur ex absentia horum signo-
rum (919.) ; & contra.

921. Cruditas , coctio , crisis , eventus
in salutem , alium morbum , vel in mor-
tem , sunt objecta , & signa , Prognosticos in
morbis.

922. Materia morbi praedita ea mole ,
figura , cohaesione , mobilitate , inertia , ut
faciat , vel augeat , morbum , appellatur
Cruda.

923. Ille autem status morbi , in quo
haec ita se habet , dicitur Cruditas morbi ;
quod obtinet aequè in morbis , ubi tota
massa humorum infecta est , quam in iis ,
ubi una modo pars tali materie obsessa ha-
betur.

924. Quod idem de solidis , quatenus vi-
tio humorum aegrotant , verum est.

925. Cruditas illa (922. 923. 924.) co-
gnoskitur i. ex vigore morbi durante , vel

increfcente. 2. ex augmento affiduo fymptomatum. 3. ab exercitio functionum adhuc valde laefo. 4. omnium optimè ex recessu humorum circulantium, fecretorum, excretorum, & excrementorum, à ftatu sano, quoad copiam, vel qualitates; unde in fudore, lachrymis, mucò, faliva, fputo, redditis per vomitum bile, foece alvi, urina, ichore, pure, fanguine, menftruis, lochiis, lacte, abfcessu, aphthis, &c. indicatur.

926. Si autem materia morbi prius cruda (922.), per actiones vitae, aut propriam indolem, vel per medicamenta apta, fic mutata est quoad molem, figuram, cohaefionem, mobilitatem, inertiam, ut minus recedat à ftatu falubri, minus laedat, adeoque impetum morbi imminuat, Cocta jam appellatur.

927. Status autem morbi ille, in quo haec (926.) ita fiunt, appellatur Coctio, Maturationis, vel *πρωσμός*.

928. Cognoscitur ille status morbi (927.), & materiae (926.) 1. quiete morbi, ejusdemque decremento, viribus vitae interim constantibus, vel & increfcentibus. 2. à sedatione, imminutioneque, fymptomatum, concomitante vitae robore. 3. à reftitutione functionum in integrum. 4. ex fimilitudine humorum circulantium, fecretorum, ex-

excretorum, excrementorumque, cum naturalibus, confer (919).

629. Causa mutans Cruda (922.) in Cocta (926.) est actio Vitae superstes, immutatio spontanea materiae morbosae, virtus medicamentorum auxilians.

930. Materia morbi eousque cocta per causas suas, ut evaserit salubri simillima, appellabitur Resoluta; haec actio dicetur Resolutio, quae erit sanatio perfectissima, absque ulla evacuatione contingens; supponens materiem benignam, optimam naturam, bona medicamenta.

931. In morbis Acutis, qui in humoribus consistunt, disponitur ut plurimum certo tempore materies morbi ita, ut fiat subita mutatio morbi in Sanitatem, vel in Mortem, quae permutatio Crisis appellatur; atque ipsa materies ita disposita Critica dicitur.

932. Causa talis motus est vis Vitae superstes irritata à materie morbi variis conditionibus praedita, ut evacuetur, ut transmigret, vel ut occidat.

933. Si ad evacuationem, vel mutationem loci, apta est materia, nondum tamen similis salubri, parit mutationem in motu humorum diversam ab eâ conditione, qua in corporibus sanis fieri solet, vocatur Perturbatio Critica.

934. Illae autem Permutationes , quae à vi Vitae incipiente movere , circumducere , miscere , separare , materiem criticam , oriuntur , si fiunt sensibiles , appellantur Symptomata Critica , suntque signa Crisios jam natae , aut mox futurae. Horum distinctio difficilis , ignoratio damni , & periculi , plenissima.

935. Saepius enim confunduntur cum symptomatibus à causa morbi , morbo , vel cruda materie morbi ortis ; unde plerumque sequitur infaustissima medendi Methodus.

936. Signa verò , quibus internoscuntur symptomata Critica à Morbosis sunt primaria haec : 1. Symptomata illa oriuntur à vi Vitae superante vim Morbi , haec autem à vi Morbi praevalente ipsi facultati Vitali. 2. illa fiunt praegressa Coctione suis signis manifesta , & bona reperta , haec in Cruditate comperta. 3. Illa fiunt circa tempus proprium crisi , haec omni morbi tempore , maximè in augmento. 4. Illa brevi levant , haec cito nocent.

937. Primaria illa symptomata Critica , & signa , sunt haec , quae crisin evacuantem praecedunt : post coctionem , tempore critico , subito , sine nova manifesta morbi causa , oriens stupor , somnolentia , sopor , vigiliae , delirium , anxietas , dyspnoea ,
nox

nox molesta; rigor; dolor, rubor, titillatio, punctura, gravitas, densitas in parte; tenebrae, splendor, lux, lachrymae spontaneae, in oculis; nausea; aestus; fitis; retractio hypochondriorum, tremula agitatio labii inferioris.

938. Evacuationis Criticae praesentis signa habentur, & producta sunt: si post animadversa prius (936. 937.), deinde conspicitur vomitus; salivatio; muci excretio; excreatio sputorum; alvi fluor; urina; haemorrhagia ex naribus; utero, haemorrhoidibus; sudor; abscessus; pustulae; tumores; bubo; parotis; aphthae; humorum ex loco in locum translatio.

939. Cognoscuntur haec (938.) critica salubria, nec per artis sollicitudinem turbanda esse, si praegressa fuerint (936. 937.) jam dicta: coctio praegressa; morbi status; vis vitae bona; excrementa similia naturalibus; convenientia morbo, parti affectae, vitae, victui, aetati, sexui, temperiëi; tempus; locus; levamen post haec tam quoad morbum, quam quoad symptomata; color, calor, robur, pulsus, respiratio, actiones omnes, statim restituta, vel incipientia multum restitui; tum constantia criticae evacuationis usque ad finem morbi: si enim omnia haec, vel pleraque, signa adsunt, tum perfecta erit separatio morborum à sano;

sano ; diciturque Crisis perfecta evacuans ,
vel separans.

940. Si autem illa signa (939.) absint ,
aut horum contraria eveniant , tum appa-
ret haec esse symptomata Morbi , non au-
tem Vitae triumphantis ; adeoque tunc ma-
la sunt , atque curanda ut morbi ipsi ; si
vero omnia haec non adsint , sed tantum
quaedam , eaque nec perfecta , tum co-
gnoscitur materiem male criticam vagam
huc , illuc , ferendam , parituram varia
phaenomena , quae Crisis μεταστικὴ ap-
pellatur.

941. Unde axiomata in diagnosticis , &
in prognosticis , haec recepta sunt , & alia
similia :

Evacuatio Critica post Coctionem semper
bona.

Eadem die Critico bona.

Est autem varia quoad tempus , & quoad
materiem , pro ratione aetatis , temperiēi ,
sexus , regionis , tempestatis anni , morbi ,
epidemicæ constitutionis.

Erit illa ante Coctionem mala.

Coctio autem ipsa semper bona.

Quo Coctio citior , eo melior ; non au-
tem Crisis.

942. Praenotio designans eventum mor-
bi fundatur praecipuè in cognitis , & com-
paratis inter se , causis , à quibus pendet vi-

sa adhuc praesens, & superstes, in aegro, atque unde oritur morbus etiam in illo praesens; etenim ex hisce sic exploratè perspectis nascitur praesagium de exitu morbi in vitam, sanitatem, alium morbum, mortem; quin etiam ex iisdem intelliguntur tempora, & permutationes, quae hîc accidunt.

943. Virtus causae, qua Vita adhuc durat, cognoscitur ex functione qualibet superstitite, primario Vitali, Animalî dein, atque etiam Naturali: quae quidem solent enunciarî binis his axiomatibus: quo functiones plures magis similes sunt iisdem functionibus in sanitate fieri consuetis, eô vis Vitae major, & melior, eoque plus spei ad sanitatem perfectam recuperandam. Quo autem salubrior est in aegro functio illa, à qua plurimae aliae pendent, ut à sua causa, eò pariter res aegri magis in vado. Et contra concluditur ex contrariis.

944. Functio autem scitur similis esse illi, quae in sanitate aderat, si effectus ab illa bona functione inseparabiles, sensibiles, & in physiologicis enarrati, deprehenduntur essetiales, ut ibi explicati sunt: inprimis vero inde discimus bonitatem ejus, si causa, materia, effectus, morbi per ipsas functiones superstitites convertuntur in sanitatem, adeoque praecipuè ex bona coctione

ma-

materiae morbosae, & ex bona excretionē.

945. Coctio quidem optima censetur illa, qua cruditas citissimè, & perfectissimè, fit similis humori naturali. Unde axioma: quo Coctio melior, eo plus spei pro Vita & Sanitate habetur.

946. Atque scitur, humores redire in conditionem salubrem, atque etiam partes solidas restitui, si actiones quaecunque, tempore Cruditatis laesae, restituuntur in integras; sique excreta omnia induunt similitudinem cum salubribus. Unde axiomata: quo actiones magis mutantur in sanas, eo melior Coctio: rursusque, quo excrementa omni similia naturalibus eo Coctio perfectior, & contra.

947. Tandem etiam cognoscitur robur causae vitalis ex aetate, sexu, temperie, vita, natione, familia ipsius Aegri.

948. Atque ex his omnibus (942. ad 948.) Medicus colligit vitale robur in Aegro, causaeque illius magnitudinem.

949. Cognoscitur autem vis & magnitudo causae morbum parientis. 1. Ex notis causis ejus magnis, malignis, pertinacibus. 2. Ex genio noto morbi per cognitam constitutionem epidemicam. 3. Ex copia, magnitudine, vehementia symptomatum. 4. Ex cruditate. 5. Ex mutatione magna qualitatū
sen-

sensibilibus, quoad figuram, molem, colorem, consistentiam. 6. Ab excretis valde recedentibus à sanis.

950. Causis his (948. 949.) examissimè cognitis, atque accuratè comparatis inter se, fit praedictio per haec axiomata:

Si causa vitae in Aegro longè efficacior quam causa morbi, tum Aeger, brevi, integrè, sanabitur.

Si causae vitae & morbi aequales efficaciâ, praefagitur discrimen, duratio, alius morbus.

Si causa morbi longè efficacior causâ vitae, sequetur mors vel totius, vel partis.

951. Magnitudo periculi in morbis spectatur etiam excessu magno, quo causa morbi superat causam vitae.

952. Duratio illius mensuratur ex tarditate, quâ morbus tendit in ἀντην; ex debilitate vitae; ex pertinaciâ, & tenacitate, materiae.

953. Alius morbus futurus scitur exinde, quod vis morbi, & symptomata ejus, remittunt absque coctione, atque absque bonâ, sufficiente, criticâ evacuatione, idque in morbo cum materiâ.

954. Morbus autem ille succedens saepe est peior priore, & diuturnior, pro diversitate partis laesae, quam novus ille mor-

bus occupat, aut pro diversitate mutatae jam materiae morbosae vel solâ morâ temporis.

955. Sed & potest cognosci locus, quem materies male cocta morbi occupabit, ex pruritu, titillatione, rubore, dolore, calore, tumore, stupore, pulsatione, agitatione, molestiâ perpetuâ, partis alicujus in aegro, tum ex genio, & ideâ, vel ex epidemicâ conditione, morbi.

956. Quin etiam si cernitur, quod ars, vel casus, in parte quâdam corporis produxit ea, quae modô dicta (955.), tum etiam praevideatur materiem morbi in eam partem colligendam esse.

957. Ex omnibus his (921. ad 957.) constat nobis, quod cognitio Coctionis, & Crisios, maximè sit habenda, ut fiat debitum praesagium in morbis; sed & patet hanc fere tantum acquiri cognitâ functione Vitali, ut ejus praecipuâ causâ; haec autem maximè aestimatur Pulsu, & Respiratione; hinc ergo de his primò erit hic agendum: quum verò & Urina sit recrementum ex totâ massâ sanguinis, omnibusque partibus, vi vitae egestum, & haec postulat considerationem accuratam.

DE PULSU ARTERIAE UT SIGNO.

958. **P**ulsus arteriarum (217. 218. 219.), quum nuncient conditionem definitam cordis nostri, ut motoris primi; tum indolem, copiam, motum, humoris nostri universalis, unde reliqui omnes; tum & statum varium arteriae, vasis fere primarii omnium partium corporis; patet in arte Signorum multum valere doctrinam de Pulsibus.

959. Pulsus igitur Fortis notat 1. Vim validam cordis contracti muscularem; adeoque etiam valorem causae contrahentis, id est 2. Validum, satisque copiosum, influxum humoris nervosi, cerebellofi, in villos cordis. 3. Copiam cruoris. 4. Circuitum, & secretionem, humorum optimè procedere. Est ergo talis pulsus boni praesagii, si toto corpore, in omnibus ejus partibus, talis. Fallit saepe in morbis apoplecticis, & aliis quibusdam, ubi libero itinere à corde in cerebellum, ab hoc in cor, reliqua valde obstructa, imprimis in visceribus.

960. Debilis notat omnia contraria prioribus (959.), sed aliquando fallit in iis, qui valde obesi.

961. Pulsus Magnus notat 1. Copiam cruoris. 2. Vim cordis. 3. Arteriam liberam, & contractilem. 4. Circulationem, & secretionem, bonam. Parvus designat contraria. Plenus inde, & Vacuus, intelligi possunt, quatenus verè observantur.

962. Durus autem adeò famosus varia quidem significat, ut 1. Membranam arteriae ficciorem naturali; adeoque 2. Obstructiones in vasculis minimis membranas arteriarum contextentibus; 3. Arterias plenas; sed 4. Ad fines capillares inflammatoriâ tenacitate obstructas; 5. Cruorem densum valde & compactum; hinc 6. Circulationes, secretiones, excretiones, laesas; 7. Omnia, eaque sanè numerosissima, quae ex omnibus his sequuntur. Mollis autem significat omnia contraria, sed tamen in Peripneumoniâ acutâ fallit maximè.

963. Pulsus Rarus intrâ datum tempus notat 1. Tardiores contractiones cordis; adeoque 2. Tardiores influxus humoris cerebellosi per nervos in villos cordis; 3. Circulum sanguinis saepe expeditum, & aequabilem; 4. Humor per omnia vasa circuitum facilem. Si autem talis est ex debilitate, malus habetur & periculosus. Pulsus autem Frequentior designat contraria; ut & acria irritantia; spiritus agitados; febres, phrenitidem.

964. Pulsus aequalis roboris, & frequentiae, vitae constantiam declarans, bonus est: inaequalis ideo malus.

965. Intermittens, vitae vim labilem designans, perniciosus.

966. Fortis, magnus, aequalis, tardusque simul, omnium optimus Fortis & magnus; fortis & tardus; magnus & tardus, simul, boni sunt. Debilis, parvus, durus, inaequalis, intermittens, frequens simul, est pessimus omnium. Atque eô quidem peior, quô plures tales notae concurrunt simul, & contrâ.

967. Myuri, ferrati, caprizantes, dicroti, hinc etiam facile intelliguntur.

968. Ex doctrinâ Pulsuum itidem comprehendimus, quid significet Calor, quippe qui effectus pulsus: etenim notat vas arctatum, humorem densum, propulsionem humorum validam, resistentias magnas circâ fines vaporum; unde & imminutus calor contraria significat: & aestus, & frigus, quoad diagnosin & prognosin, sciuntur.

969. Tamen oportet meminisse, quod natura arteriae singularis, aetas, sexus, animi affectus, sex res nonnaturales, habitus corporis, temperies propria, regio, tempestas, mirificè haec omnia mutare queant. Et quod multum intersit, quo ordine pulsus diversi se invicem excipiant.

970. Sed & accuratissimè est observandus Pulsus ; quatenus est index materiae morbo-
sae movendae, motae, excretioni paratae, &
jam incipientis secerni : nam ibi demonstrat
egregiè tempus agendo aptum praeter cae-
tera.

DE RESPIRATIONE, UT SIGNO.

971. **R**espiratio facilis, non dolens, con-
stans, in morbis designat orga-
na omnia respirationi fervientia ritè valere ;
pulmones facilè explicari ; sanguinem com-
mode transmitti ; adeoque eum aptum esse
fluere per vasa omnia corporis ; hinc opti-
mi est semper praesagii. Difficilis omnia
contraria designat ; adeoque praesagii semper
est pessimi.

972. Quae autem respiratio simul valde
dolet, haec ut plurimum notat aliquid in-
flammationis internae ; hinc pessimi semper
auspicii.

973. Respiratio Magna semper notat pe-
ctus per se bene dilatabile, diaphragma mo-
bile, explicabile abdomen, pulmonem, cruo-
rem facilè meabilem, & vires bonas ; adeo-
que bona quaeque in morbis portendit.

974. Respiratio Parva significat contraria quaeque priorum (973.); maximè autem designat pulmonem vel cruore, vel aliâ materie, non meabili, rigidum; fistulamve pulmonalem tumore quodam, aut aliquâ materie sic obsessam, ut aër vix queat immitti: hinc est pessimi ominis.

975. Respiratio Lenta demonstrat pulmonem esse aequabiliter liberum, explicabilem; sanguinem penetrabilem, & aequabiliter pulsus; hinc optimi vaticinii, si molestia abest, & desipientia.

976. Respiratio Celeris declarat organa respirationis laesa; pulmones obstructos, rigidos, ficos; cruorem ineptum transfluere; ideòque semper apportat aliquid metuendi.

977. Respiratio Aequalis praedicat bonum pulmonem; bona organa; bene coctum cruorem; hinc bona vaticinatur; inaequalis verò declarat causas vitae proximas periclitari; adeoque semper mala est.

978. Respiratio Suffocativa, quae creat aegro sensum suffocationis, eloquitur pulmonem inflammatum, obstructum, plenum, rigidum, ficum; cruorem autem immeabilem; hinc brevi lethalis est, nisi talis fuerit ex causâ spasmodica leviori in hystericis, hypochondriacis, aut consueta planè, ut in asthmaticis.

979. Respiratio in supremâ parte thoracis exercitata designans conditionem pessimam pulmonis impleti, adeoque & periculum vitae, fere est lethalis.

980. Sublimis, quae fit cum claviculis elevatis, sterno agitato, motis scapulis, narium pinnis anhelosis, costis inferioribus, & abdomine, simul validè agitatis, mortifera est; nam significat difficillimum motum cruoris per pulmones, atque simul deficientes vires.

981. Facilis, magna, lenta, aequalis, reficiens, peracta solo, leni, motu musculorum intercostalium, diaphragmatis, & musculorum abdominalium, est quam maxime salutaris. Illa autem, quae plurimas harum conditionum implet, bonitate optimam sequitur.

982. Difficilis, dolens, parva, celeris, anhelosa, inaequalis, suffocativa, sublimis, exercitata omni molimine musculorum costis adnatorum, indubitato lethalis. Sed ea, quae habet plurima horum vitiorum, eò est pejor, quò plura eorum secum gerit.

983. Frigida lethalis; utpote fere semper nuncia gangraenae viscerum, & vasorum, interiorum.

984. Parva cum sibilo stertoroso, atque fervente quasi pulmone & gutture, citò lethalis, si reliqua signa mala adfunt: signifi-

cat enim fere semper humorem vitalem im-
meabilem in pulmones congeri.

985. Magna, & celeris, saepe salutaris;
signum, & causa, bonae coctionis, & cri-
sios.

986. Magna, & rara, denunciat cerebrum
obstructum, atque morbos inde factos, fu-
turosve; ut sunt coma, lethargus, deliria,
&c.

987. Interim bene considerandum est, re-
spirationem mirè turbari, & variari, in di-
versis hominibus, pro nativâ constitutione;
formatione variâ thoracis, pulmonum, dia-
phragmatis, abdominis; diversitate aetatis;
sexus; graviditatis; affectus animi; habitus
corporis; regionis; tempestatis anni & coeli;
atque similia.

988. Varius quidem ordo, quo variant
se mutuò excipientes mutationes respiratio-
nis, multum affundit lucis diagnosi, &
prognosi: nam ex malâ in bonam optima,
& ex bonâ in malam pessima, permutatio
est.

989. Quae autem tempore crisis insurgit,
optima.

990. Quia ergo una respiratio nobis desi-
gnat conditionem praesentem cordis, pul-
monum, cruoris, liquidi cerebellosi, pleu-
rae, thoracis, diaphragmatis, abdominis,
patet observationem accuratam esse ejus sum-

mi momenti in omni, maximè in acuto, morbo ad fidam prognosin, atque diagnosin, firmandam.

DE URINA, UT SIGNO.

991. **E**X conspectu Urinae, judicaturus de statu corporis sciat. 1. Lotium sani hominis in eo ipso, & in aliis illi comparatis, varium esse pro varietate aetatis, sexus, temperièi; tempestatis anni, sex rerum nonnaturalium, medicamentorum. 2. hinc ergo in ferendo judicio de urinâ simul accuratissimè attendendum ad reliqua signa in morbis apparentia: aut aliter artem hanc ubique fallaciae esse plenissimam.

992. In urinâ examinandâ ad usum medicum pro diagnosi, vel prognosi, consideratur copia, color, odor, sapor, fluiditas, & contenta illi inhaerentia.

993. Copia urinae aucta ultra solitum designat aliquid horum sequentium, vel quaedam, aut omnia simul. 1. abundantiam potus aquosi. 2. laxitatem singularem fistularum renalium. 3. perspirationem, sudorem, salivam, imminui. 4. diuretica assumpta. 5. cruoris miscelam imperfectam, quâ aquosa facile secedant à reliquis. 6. affectus nervosus,

fos, temperiem hystericam, vel morbum hypochondriacum.

994. Praefagit talis urina (993.) 1. crassitiem remanentis. 2. acrimoniam ejus. 3. sitim. 4. anxietates. 5. obstructions, harumque effectus. 6. tabem ex diabete, quae fiticulosa, sicca, aestuans.

995. Urina parciior longè solito procedens significat 1. potus penuriam, vel nimiam in eo abundantiam spirituum fermentatione productorum. 2. vasa obstructa, vel spasmò contracta. 3. augmentum aliarum quarumcunque excretionum. Si autem integrè intercipitur denotat ischuriam, ejusque causas varias (821.).

996. Praefagit talis secretio urinae (995.) futuras repletiones, gravitatem, torporem, soporem, tremorem convulsivum, mortem apoplecticam inprimis, si oritur ex cãusa secunda (995.)

997. Urina Tenuis, quasi aqua, limpida, excolor, insipida, inodora, copiosa exeuns, denunciat 1. copiam aquae, vel potus aquosi ingestam. 2. vasa renalia admodum constricta, dum interim humores validè agitantur. 3. arctam cohaesionem olei, salis, & terrae, in ipsâ urinâ, horum tenacitatem, simulque difficilem aquosi cum his permissionem. 4. affectus animi enormes, insultus hypochondriacos, aut hystericos, pal-

pallorem virginum, partum modò antegressum. 5. viscera coctioni imparia, cruditates, pituitam, frigus. 6. obstructions vasorum & viscerum. 7. in acutis verò morbis impedimenta notat coctionis, & crises, atque hinc materiae morbosae depulsum in partes interiores corporis.

998. Urina talis (997) protendit eadem fere ac (994); in morbis autem acutis, & inflammatoriis, praedicit pessimam conditionem viscerum, deliria, phrenitides, convulsiones, mortem, natâ ex acri retento gangraenâ.

999. Urina Rubra, absque sedimento, in morbis acutis, docet 1. motum validum attritus inter partes humorem constituentes, inter vasa & humores. 2. intimam, & tenacem, permissionem, olei, salis, terrae, aquae, in humoribus. 3. hinc ergò cruditatem magnam morbi. 4. longam futuram durationem ejus. 5. & magnum in eo periculum.

1000. Urina autem haec (999.) praefagit 1. destructiones gangraenosas vasculorum minimorum, maxime in cerebro & cerebello; atque inde mortem. 2. coctionem difficilem. 3. crisin tardam, eamque valde ambiguam. Patet autem omnia haec (999. 1000.) eò pejora, quo magis rubra, simulque sine sedimento, urina.

1001. Hinc urina flammea, tenuis, sine ullo sedimento, notat quidem eadem, sed violentiora, unde & praesagium idem, sed longè adhuc periculosius.

1002. Rubra unâ cum sedimento copioso, gravi, lateri rubro contrito, aut bolo rubrae, simili, designat 1. antegressum esse motum attritus vehementem. 2. vasa laxa. 3. cruorem acrem, salinum, solutum, nutritioni ineptum. 4. febres intermittentes valido paroxysmo defunctas. 5. in oris septentrionalibus his scorbutum.

1003. Praesagit 1. longitudinem morbi. 2. vasculorum attritionem, debilitationem, destructionem. 3. sudores, urinas, salivam, diarrhoeas, colliquativas. 4. ἀτρεσφίαν. 5. hydropes quoscunque.

1004. Si in tali Urinâ (1002.) sedimentum est, furfuraceum, squammosumve, designat eadem quidem, sed pejora.

1005. Si autem urina est colore croceo, immixta tingente, aut vitrum sic colorante, simulque habet sedimenta ut in priori (1002. 1004.), designat icterum, atque certa ejus symptomata in cute, alvo, hypochondriis, toto corpore; unde & praesagia clara ex historiâ ejus morbi petenda.

1006. Viridis colore Urina una cum sedimento crasso significat 1. temperiem atrabiliarum. 2. ejusque materiem jam solutam
ex-

excerni. 3. adeoque anxietates ad praecordia, perturbationes alvi, dolores iliacos & colicos.

1007. Praefagit talis urina materiem atrabiliariam solutam, motamque, raptum iri in cruorem, & viscera; unde infinita, & acuta, saepe mala, quae ex historiâ atrae bilis sic dispositae peti debent. Quin etiam ex his noscitur, quid sentiendum sit de urinâ nigrâ, utpote ejusdem, at peioris, naturae (788. 789.).

1008. Sanguis, pus, carunculae, filamenta, pili, anguillulae, grumi, arenulae, partes calculi, mucus in fundo, designant vitia renum, ureterum, vesicae, testium, vesicularum feminalium, prostaticarum, glandularum Cowperi, urethrae.

1009. Quacnam vero sit natura mali designati per dicta symptomata, ut & quis locus sit affectus, docere debent signa simul concurrentia, & observata, in eo morbo, ubi dicta prodeunt.

1010. Pinguis apparens Urina plerumque gerit arenulas minimas viscido quodam nexas, & sic effingentes speciem membrulae oleosae; tum notat abundantiam terrae, & salis hebetioris, in sanguine; praefagit hinc scorbutum, calculos, & similia.

1011. Urinâ autem verè pinguis & oleosa,

sa, rarior certè, si observaretur unquam, notaret. 1. vasa attrita per majorem motum, hinc soluta, cruori mista, & cum urinâ excreta pingua. 2. humores acres. Et ideò minabitur, phthisin, & atrophiam.

1012. Urina, quae conquassata spumam diu retinet, notat olea & sales in lixivium saponaceum mista, atque soluta, adeòque 1. tenacitatem miscelae arctae. 2. coctionem difficilem, & crisin. 3. morbos fere pulmonicos, aut catarrofos in capite.

1013. Urina foetida sponte, notat sales & olea attenuata, soluta, fere putrefacta; hinc discrimen summum, tam in chronicis, quam in acutis, nec facilem sanationem.

1014. Urina in morbis colorata apparens, sed planè insulsa, clamat effoetas naturae vires, mortemque propinquam.

1015. Pallida, tenuis, cum sedimento mucoso, tenaci, falsamenta putrida spirans, fere semper notat calculum vesicae.

1016. In febribus autem acutis inprimis consulitur Urina, utpote satis certa praenuncia: nam 1. Urina, quae habet sedimentum album, leve, laeve, aequale, citò subsidens, turbinatum, vix odorum, toto morbi tempore usque ad crisin, est optimi indicii, & praesagii. 2. urina multa, alba stranguriosa, cum sedimento copioso, alboque,

que, critico tempore emissâ, sanat & abscessus tollit. 3. urina die indice critici copiosior, cum sedimento albo, vel rubello, copioso, levante, notat die critico sanationem fore integrâ crisi. 4. urina tenuis & ruffa non subsidens; alba, tenuis, aquosa; aurea tenuis, constans, non turbata; turbida perpetuô nec subsidens; notat in morbis valde acutis coctionem impeditam, cruditatem magnam, crisin difficilem, morbi longitudinem, summum vitae periculum; sed in acutissimis inflammatoriis fere certam portendit mortem; denique in acutis moderatis designat longum, molestumque, morbum; deinde abscessum fore varium; aut *μετάστασις* mali variâ.

1017. Urina igitur declarat nobis verè
1. sanguinis indolem, impetum, symptomata. 2. morbi statum, & coctionis. 3. statum secretionis, & crisos. 4. morbos renum, ureterum, vesicae, testium quodammodò, vasorum deferentium, vesicularum feminalium, prostatarum, glandularum Cowperi, urethrae. 5. aliquas aegritudines in bile natas. Caetera, si sola ex solâ urinâ congiuntur, admodum incerta, & ridicula fere, sunt.